

Emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking

- een theorieday op 1 november 2018
- docent: Anton Došen
- over de neurobiologische aspecten van emotionele ontwikkeling en over de persoonlijkheidsontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking
- accreditatie wordt aangevraagd bij NIP K&J/NVO OG (na toekenning ook geldig voor SKJ).

Bij professionals in de gehandicaptenzorg komt er steeds meer aandacht voor emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking. Dit is belangrijk, want inzicht in de emotionele ontwikkeling biedt de mogelijkheid de innerlijke wereld van de cliënt beter te begrijpen. De emotionele ontwikkeling speelt namelijk een wezenlijk rol bij het ontstaan van persoonlijkheidskarakteristieken, in het psychosociaal functioneren, bij lichamelijke reacties op de omgeving en in het gedrag van de persoon.

Als de basale emotionele behoeften van de cliënt beter worden onderkend, kan de omgeving hierop beter worden afgestemd. Het aanpassen van de omgeving op deze basale emotionele behoeften bevordert de psychische gezondheid van de persoon met een verstandelijke beperking. Ook bij gedrags- en psychische problemen kan het inzicht in het emotionele ontwikkelingsniveau van een cliënt nieuwe invalshoeken bieden. Dit inzicht is een belangrijk hulpmiddel bij het onderkennen van het ontstaansmechanisme dat ten grondslag ligt aan de problematiek. Voor een goede diagnose en adequate behandeling is het begrijpen van het ontstaansmechanisme zeer belangrijk.

Tijdens deze studiedag gaat Anton Došen in op de neurobiologische en functionele aspecten van emotionele ontwikkeling en licht hij zijn model voor emotionele en persoonlijkheidsontwikkeling en de toepassing ervan in de praktijk uitgebreid toe.

Discrepantie theorie

Een belangrijk aspect in Došens theorie voor emotionele en persoonlijkheidsontwikkeling is dat het emotionele systeem en cognitieve systeem twee aparte neurale systemen zijn. Deze systemen kunnen zich tot op zekere hoogte onafhankelijk van elkaar ontwikkelen. Emoties geven hierbij de aanzet tot cognitieve ontwikkeling. Samen zorgen de emotionele en cognitieve ontwikkeling voor sociale ontwikkeling. Volgens Anton Došen kan er een discrepantie bestaan tussen emotionele ontwikkeling en cognitieve ontwikkeling. Deze discrepantie maakt een persoon kwetsbaar voor probleemgedrag en psychiatrische stoornissen.

Een adequate diagnose betekent een effectieve behandeling

Met behulp van bijvoorbeeld de SEO-R² (Schaal voor Emotionele Ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking- Revised²) kan het niveau van de emotionele ontwikkeling bij de persoon met een verstandelijke beperking ingeschat worden. In de praktijk is gebleken dat gedrags- of psychiatrische problemen beter verklaard en begrepen konden worden door inzicht in het emotionele ontwikkelingsniveau. Hierdoor was het mogelijk een adequate diagnose te stellen en een effectieve behandeling in te zetten.

Inhoud theorieday Emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking

Docent tijdens deze studiedag is Anton Došen (psychiater en kinderpsychiater). Hij zal onder meer de volgende thema's behandelen:

- Biologische en psychische aspecten van emotionele ontwikkeling en van emotionele processen;

- Cognitieve, affectieve en sociale neurowetenschap;
- Het ontwikkelingsdynamisch model;
- Fasen in emotionele ontwikkeling en emotionele behoeften;
- Normaal gedrag, maladaptief gedrag, en psychiatrische stoornissen;
- Integratieve diagnostiek en behandeling.

Het programma bevat veel theorie en zal met videobeelden en casusbeschrijvingen geïllustreerd worden.

Studiebelasting & voorbereiding

De studiedag is te volgen zonder voorbereiding. Als je dat wenst kun je vooraf de aanbevolen literatuur doorlezen.

De studiebelasting van deze scholing bestaat uit het aantal contacturen. Het aantal contacturen is 6,5 uur.

Niveau van de studiedag en doelgroep

De theoriedag over emotionele ontwikkeling is op academisch niveau. De stof, die op deze theoriedag wordt behandeld, heeft betrekking op mensen met een lichte, matige of ernstige (meervoudige) beperking.

De dag is vooral bedoeld voor

- psychologen, orthopedagogen, psychiaters, AVG-en, managers, verpleegkundigen, verpleegkundigen specialist in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, jeugdzorg, GGZ, verslavingszorg of forensische zorg
- psychologen, orthopedagogen en teammanagers in het speciaal onderwijs.

Accreditatie

Accreditatie wordt aangevraagd bij NIP K&J/NVO OG (na toekenning ook geldig voor SKJ)

Overige accreditaties kunnen in overleg worden aangevraagd.

Inschrijven

De theoriedag over emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking vindt plaats op 16 februari 2018 in Den Bosch. Het programma duurt van 9:30 tot 17:00. De inschrijfkosten bedragen €300,- per persoon. Dit is inclusief koffie, thee en lunch.

Programma

9:30	Opening
9:45	Persoonlijkheidsontwikkeling en verstandelijke beperking; nieuwe inzichten vanuit cognitieve neuro-wetenschap, moleculaire neuro-wetenschap en ontwikkelingsneurowetenschap omtrent emoties en emotionele ontwikkeling, basale emotionele behoeften en motivaties.
11:00	Pauze
11:15	Emoties en gedrag; fases van emotionele ontwikkeling, videodemonstratie van verschillende fases, emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking en autistische spectrum stoornis.
12:30	Lunch
13:30	Kenmerken van adaptief en maladaptief gedrag per niveau van emotionele ontwikkeling; videodemonstratie van adaptief en maladaptief gedrag op verschillende niveaus.
15:15	Pauze
15:30	Betekenis van het niveau van emotionele ontwikkeling voor diagnostiek en behandeling, videodemonstratie van Ontwikkelingsdynamische Relatietherapie van gevallen uit de praktijk.
17:00	Einde

Docent

Anton Došen

Professor Anton Došen is kinderpsychiater en psychiater. Als zodanig is hij meer dan 30 jaar werkzaam geweest in de zorg voor mensen met een ontwikkelingsbeperking. Tegelijkertijd was hij verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen als bijzonder hoogleraar met als leeropdracht "Psychiatrische aspecten van verstandelijke beperking".

Door zijn educatieve activiteiten en publicaties neemt Anton Došen landelijk en internationaal een vooraanstaande plaats in op het gebied van diagnostiek en behandeling van psychiatrische stoornissen en gedragsproblemen bij mensen met een verstandelijke beperking. Hij ontwikkelde het Schema voor Emotionele ontwikkeling (SEO) en het model van Integratieve diagnostiek en behandeling. Deze instrumenten worden gebruikt door hulpverleners in verschillende landen. Na zijn emeritaat zet Anton zich nog volop in voor de ontwikkeling van de zorg op het gebied van de geestelijke gezondheid bij mensen met een verstandelijke beperking.

literatuur

Bateman, A., & Fonagy, F. (2012). *Handbook of mentalizing in mental health practice*. Am. Psychiatric Publ, Washington D.C. blz. 3-42.

Bradley, S.J. (2000). *Affect regulation and the development of psychopathology*. New York, Guilford Press blz. 3-39.

Cicchetti, D., Cohen, D.J. (2006). *Developmental psychopathology*. New York, John Wiley&Sons. blz. 244-292.

Došen, A. (2014). *Psychische stoornissen, probleemgedrag en verstandelijke beperking. Een integratieve benadering bij kinderen en volwassenen*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV. (vijfde herziene druk). blz. 49-81.

Došen, A. (2017). *Neurobiologische aspecten van emotionele ontwikkeling*. In J. de Bruin, J. Vonk, A. van den Broek & B. Twint (Red.), *Handboek emotionele ontwikkeling & verstandelijke beperking*. Amsterdam: Boom.

Gabbard, G.O. (2005). *Mind, brain and personality disorders*. Am. J. of Psychiatry, blz. 162, 648-655.

Kandel, E. (2006). *In search of memory*. New York, W.W. Norton&Company. blz. 319-362. LeDoux, J.E. (2002). *Synaptic self*. New York, Macmillan. blz.174-259.

Morisse, F., & Došen, A. (red.). (2016). *SEO-R². Schaal voor Emotionele Ontwikkeling – Revised²*. Antwerpen-Apeldoorn. Garant nv. blz. 9-124.